



národní
úložiště
šedé
literatury

NATO v Evropě: více než jen jízdy dragounů

Hendrychová, Klára
2016

Dostupný z <http://www.nusl.cz/ntk/nusl-253564>

Dílo je chráněno podle autorského zákona č. 121/2000 Sb.

Tento dokument byl stažen z Národního úložiště šedé literatury (NUŠL).

Datum stažení: 22.01.2018

Další dokumenty můžete najít prostřednictvím vyhledávacího rozhraní [nusl.cz](http://www.nusl.cz) .

NATO v Evropě: více než jen jízdy dragounů



Klára Hendrychová

Juniorní analytička think-tanku Evropské hodnoty

Think-tank Evropské hodnoty je nevládní odborná instituce bránící liberální demokracii.

- Mezi 27. a 30. květnem Českem opět projede americký konvoj. Tentokrát směrem do Pobaltí na cvičení Sabre Strike.
- Od ruské anexe Krymu se NATO v Evropě adaptuje na nové bezpečnostní prostředí. Tato adaptace znamená intenzivnější cvičení, zřizování základen či celkové posilování přítomnosti a viditelnost spojeneckých sil ve střední a východní Evropě.
- Dle výzkumů by NATO ve své stávající pozici nebylo schopné úspěšně ubránit území svých nejexponovanějších členů. Ruské síly by dosáhly Tallinnu a Rigy mezi 36 až 60 hodinami.
- Suma určená pro působení amerických sil v Evropě by měla v následujícím roce dosáhnout 3,4 miliard amerických dolarů, tedy čtyřnásobku letošní částky.
- Především státy Aliance sousedící s Ruskem a Ukrajinou navyšují své výdaje na obranu. Výdajové závazky NATO ale z východoevropských spojenců splňuje stále jen Polsko a Estonsko.
- Zatímco největším cvičením NATO za poslední dekádu bylo Trident Juncture s 36 tisíci jednotkami, Rusko běžně pořádá cvičení s nasazením 65 až 160 tisíci jednotek, které se navíc velmi rychle mobilizují.

1. Úvod

Po loňské, mediálně mimořádně atraktivní **Jízdě dragounů** (Dragoon Ride), Česká republika opět zaznamená [průjezd amerického konvoje](#). Mezi **27. a 30. květnem** se přes ČR přesune přibližně 800 vojáků a 250 kusů techniky. Trasa povede ze základny Rose Barracks poblíž bavorského Vilsecku do Pobaltí, kam jednotky míří na **cvičení Sabre Strike**. Během průjezdu republikou přenocuje konvoj ve Vyškově a Přáslavicích, počítá se s aktivním zapojením Armády ČR (AČR) a společným cvičením.¹

[Sabre Strike](#) je dlouhodobé cvičení amerických jednotek v Evropě se zapojením sil evropských spojenců. Vedle ČR a USA se cvičení účastní také státy Pobaltí, Dánsko, Norsko, Finsko, Francie, Německo, Polsko, Slovinsko, Spojené království a Lucembursko. Cílem letošního ročníku je předvedení vzájemné provozuschopnosti mezi regionálními partnery a zlepšení společné operační schopnosti mezi zúčastněnými národy a jednotkami pro budoucí mise.² Součástí cvičení je i zmíněný konvoj, který má demonstrovat schopnost rychlého přesunu pluku na trase vedoucí přes šest spojeneckých zemí o délce 2 400 kilometrů.

Loni zaznamenala ČR průjezd amerického konvoje hned dvakrát, přičemž především první dragounská jízda se setkala se značným zájmem médií i obyvatel. Mezi 29. březnem a 1. dubnem 2015 se přesouvalo asi 520 vojáků a 120 vozidel ze cvičení v Pobaltí v rámci operace [Atlantic Resolve](#), která je koncipována jako odpověď aktivitám Ruska zejména na východě Ukrajiny.³

Následně mezi 9. a 14. zářím 2015 [projela](#) přes území ČR tzv. **Dunajská jízda** (Danube Ride), kdy přibližně 550 vojáků a 150 kusů techniky mířilo z bavorského Vilsecku na cvičení NATO **Brave Warrior 2015** do Maďarska.⁴ Je nutné zdůraznit, že přesuny spojeneckých vojsk přes území ČR nejsou ničím neobvyklým a jistě se neomezují pouze na americké jednotky. Ročně se přes Českou republiku uskuteční průjezdy a přelety příslušníků ozbrojených sil jiných států v řádech tisíců, přičemž většinu tvoří přelety.

Krátce po průjezdu amerického konvoje by se do českého veřejného povědomí měl dostat také nadcházející červencový **summit NATO ve Varšavě**. Vzhledem k pokračujícím událostem ve východní Evropě a na Blízkém východě by mezi [hlavní témata](#) mělo patřit posílení zpravodajské činnosti a včasného varování, kyberbezpečnost či větší spolupráce NATO a EU a s dalšími partnerskými státy, např. Švédskem či Finskem. Očekává se i rozhodnutí o nasazení mnohonárodních sil ve východní části Aliance.⁵

Cílem tohoto podkladového dokumentu je představení hlavních aspektů přítomnosti a působení NATO v Evropě a jejich zasazení především do kontextu čím dál napjatějších vztahů mezi Aliancí a Ruskem v období od ruské anexy Krymu na jaře 2014. S ohledem na rusko-ukrajinskou válku a potenciální ohrožení východoevropských členů NATO ruskou mocenskou politikou se NATO v Evropě adaptuje na nové bezpečnostní prostředí. Tato adaptace znamená intenzivnější **cvičení**, zřizování **základů** či celkové posilování **přítomnosti a viditelnosti** spojeneckých sil ve střední a východní Evropě.

2. Posílená přítomnost USA v Evropě, ale také větší aktivita evropských spojenců

Jak na konci března [uvedl](#) generál Philip Breedlove, vrchní velitel spojeneckých sil v Evropě, **USA hodlají posílit svoji přítomnost ve východní Evropě** v reakci na agresivní Rusko a pokračovat tak v plánu silného a vyrovnaného přístupu pro podporu spojenců a partnerů ve východní Evropě i jinde.⁶

Obavy spojenců z jednání Ruska podporují i opakující se hazardní akce – například ta z první poloviny letošního dubna, kdy dva **ruské vojenské letouny [simulovaly útok v blízkosti amerického torpédoborce v Baltském moři](#)**. Opakované průlety měly být v takové blízkosti, že čeřily okolní vodu.⁷ Taková praxe je přitom zcela v rozporu s profesionálními normami armád působících ve vzájemné blízkosti v mezinárodních vodách a mezinárodním vzdušném prostoru a pouze nahrává nebezpečným interakcím, kterým se USA a tehdejší Sovětský svaz [smluvně](#) zavázaly vyhýbat již během studené války.⁸

Ještě více znepokojivé než takovéto nebezpečné manévry jsou například [výsledky výzkumů](#) amerického think-tanku **RAND Corporation**, který v sérii simulací provedených od léta 2014 do jara 2015 **zkoumal povahu a pravděpodobný výsledek možné ruské intervence v Pobaltí**. Zjištění byla jednoznačná: ve své stávající pozici by NATO nebylo schopné úspěšně ubránit území svých nejexponovanějších členů. **Ruské síly by dosáhly Tallinnu a Rigy mezi 36 až 60 hodinami**.⁹

I přes napjaté vztahy mezi NATO a Ruskem lze pozorovat mírné **snahy dialogu**, byť jsou mírné povahy. Poprvé od roku 2014 se například 20. dubna [konala Rada NATO-Rusko](#). Ale [jak se očekávalo](#), na setkání se nepodařilo dosáhnout **žádného znatelného pokroku** v řešení rostoucích vojenských tenzí a vztahy byly i nadále ponechány v módu neexistence oblasti k praktické spolupráci.¹⁰

Od února 2017 se tak v některých středo- a východoevropských zemích počítá s **rotacemi tří plně osazených bojových brigád**, přičemž jedna brigáda je tvořena 4 200 jednotkami. Brigády by měly rotovat každých devět měsíců mezi Bulharskem, Rumunskem, Polskem, Litvou, Lotyšskem a Estonskem.¹¹ Pro území daných spojenců dále americký ministr obrany Ashton Carter [představil](#) loni v létě plán USA na rozmístění vojenské techniky včetně tanků, obrněných vozidel a dělostřelectva v rámci stabilizace regionální bezpečnosti.¹²

Do Pobaltí také západní spojenci [údajně plánují](#) vyslat čtyři prapory o celkovém počtu 4 000 jednotek (dva prapory za USA, po jednom za Spojené Království a Německo). Nasazení těchto jednotek na východním křídle Aliance si v únoru odsouhlasili ministři obrany NATO, nicméně dosud nedošlo ke schválení počtu vojáků.¹³ Konečný počet vázne především s ohledem na Zakládající akt NATO-Rusko z roku 1997 ([NATO-Russia Founding Act](#)), který zapovídá trvalé nasazení významného množství bojových jednotek u ruských hranic. Avšak konkrétní číslo dokument nespécifikuje.¹⁴ Avizované jednotky navíc nebudou stálými silami, ale budou rotovat, takže by jejich nasazení mělo být v souladu s daným aktem.

Idea vytvoření takovýchto odstrašujících sil vůči Rusku byla poprvé [navržena](#) na **summitu NATO ve Walesu na podzim 2014** v reakci na ruskou invazi Ukrajiny. Vycházela z obav, že následným krokem Kremlu by mohla být destabilizace jednoho z východních spojenců NATO. Ashton Carter dále loni v červnu uvedl, že **USA přispějí do spojeneckých Sil velmi rychlé reakce** (Very High Readiness Joint Task Force – **VJTF**), které jsou tvořeny 5 tisíci jednotkami a v případě potřeby jsou schopny operovat do 48 hodin.¹⁵

Závazek k posílení přítomnosti USA v Evropě dokládají i čísla Pentagonu [v požadavcích](#) na **rozpočet pro fiskální rok 2017** (od 1. října 2016), přičemž suma určená pro působení amerických sil v Evropě by měla dosáhnout 3,4 miliard amerických dolarů, tedy **čtyřnásobku letošní částky**. Rozpočet by měl pokrýt náklady na zvýšené aktivity **k odstrašování ruské agrese** po anexi Krymu v roce 2014 v rámci **Evropské bezpečnostní iniciativy** (European Reassurance Initiative – **ERI**).¹⁶

Finanční prostředky ERI [by měly pokrývat](#) **cvičení s partnery, výstavby infrastruktury, předsunutých skladů s vojenskou technikou či posilování schopností partnerské armády**. Konkrétně tak bude například vyčleněno 217 milionů dolarů na vylepšení základen a letišť hostitelských zemí zejména ve východní Evropě a 86 milionů na pomoc středo- a východoevropským zemím NATO. S ERI se počítá jako s víceletým plánem s postupným navyšováním financování a jeho udržitelnosti nahrává i fakt, že se v USA těší podpoře republikánů i demokratů.¹⁷

Je tedy patrné, že se USA snaží **zvrátit trend snižování amerických vojenských schopností v Evropě** z posledních let. Zatímco v 80. letech na evropském kontinentu sloužilo na 200 tisíc amerických vojáků, v roce 2015 to bylo již jen 33 tisíc. Od roku 2006 navíc Američané uzavřeli v Evropě na 100 základen. Požadavek navýšení rozpočtu ostatně naplňuje i [slova Baracka Obamy](#) z estonského Tallinnu ze září 2014, kdy partnerům v Pobaltí deklaroval posílenou přítomnost amerických sil v oblasti slovy: „(...) *obrana Tallinnu a Rigy a Vilniusu je stejně tak důležitá, jako obrana Berlína a Paříže a Londýna.*“¹⁸

Nejen s ohledem na mocenské aspirace Ruska **by si však evropští spojenci měli uvědomit potřebu vlastní aktivizace**. Na to koncem března [poukázala](#) i Hillary Clinton, když ve svém projevu na Stanfordské univerzitě vyzvala Evropu, aby podnikala více rozhodných kroků k potírání terorismu včetně posilování hraničních kontrol a lepší spolupráce zpravodajských služeb. Zdůraznila, že USA potřebují jít s Evropou ruku v ruce v eliminaci skupin jako Islámský stát (IS) a sdílet břemeno společně. Proto by více evropských zemí mělo investovat do své obrany a bezpečnosti.¹⁹

Clinton také apelovala, aby se Evropa aktivněji zaměřila na sdílení informací o cestujících mezi členskými státy a podrobnější monitoring podezřelých džihádistů cestujících z Iráku do Sýrie. S odkazem na bruselské útoky by se evropské síly měly po boku USA aktivizovat v potírání IS a podnikat i letecké mise nad Irákem a Sýrií.²⁰

I. Konec poklesu vojenských výdajů Západu

Při využití dat **Stockholmského mezinárodního ústavu pro výzkum míru** (Stockholm Peace Research Institute – **SIPRI**) [je patrné](#), že trend poklesu vojenských výdajů Západu se v posledních letech ustaluje. Vojenské výdaje Severní Ameriky, západní a střední Evropy od roku 2009 klesaly (především v důsledku globální ekonomické krize a odchodu amerických a spojeneckých jednotek z Afghánistánu a Iráku).²¹

Rok 2015 ale napověděl, že pokles končí, přičemž **pro samotnou střední Evropu SIPRI zaznamenal růst výdajů, a to až o 13 %**. Tento nárůst utvářely **především země sousedící s Ruskem a Ukrajinou**, tedy státy Pobaltí, Polsko, Rumunsko a Slovensko.²² I přes to jsou **vojenské výdaje zmíněných zemí nedostatečné**, přihlédně-li se k cíli NATO, aby každý člen vydával alespoň 2 % svého HDP na obranu. **Z východoevropských spojenců [splňují](#) 2% hranici pouze Polsko a Estonsko**, z ostatních členů NATO pak už pouze USA, Spojené království a Řecko. ČR je pro porovnání na 1 % HDP.²³

V porovnání se střední a východní Evropou měly **státy západní Evropy** v roce 2015 pokles vojenských výdajů o 1, 3 %, což byla i přesto **nejnižší míra meziročního poklesu od roku 2010**, kdy snižování výdajů započalo. U států západní Evropy (konkrétně Spojeného království, Francie a Německa) lze dle SIPRI v následujících letech počítat s mírným navyšováním vojenských výdajů, a to především v reakci na hrozby IS a Ruska.²⁴

3. Základny, štíty a velitelství

Za hmatatelný doklad posilování přítomnosti USA v Evropě lze považovat **vybudování amerického protiraketového štítu v Rumunsku**, který byl spuštěn v první polovině května 2016. Generální tajemník NATO Jens Stoltenberg při slavnostním ceremoniálu označil protiraketový program jako dlouhodobou investici proti dlouhodobým hrozbám. Zdůraznil, že protibalistický štít je čistě obranný a není namířen proti Rusku.²⁵

Štít v rumunském Deveselu je součástí komplexní snahy Aliance ochránit evropské spojence proti balistickým střelám. **Další komponenty** zahrnují **radarové zařízení** v Turecku, čtyři americké **torpédoborce** vybavené systémem protiraketové obrany Aegis ve Španělsku a **velitelství** v německém Ramsteinu. Dánsko a Nizozemí modernizují své **fregaty s radarovými schopnostmi**. Spojené státy také 13. května zahájily **konstrukci druhého pozemního interceptoru protiraketového štítu v Polsku** budovaného od roku 2009, který by měl být dokončen v roce 2018.²⁶

I. Polsko jako garant regionální bezpečnosti, ale bez stálé základny?

Na druhou stranu ale **v případě Polska** dospěla Aliance nedávno k jednoznačné **shodě**, že **z taktických a politických důvodů zde nebudou budovány nové základny**, a to navzdory jasnému **naléhání Varšavy** k trvalé přítomnosti NATO a USA na svém území.²⁷ Na bratislavské konferenci GLOBSEC k tomu vysoce postavený úředník Pentagonu James Townsend uvedl, že NATO zde stojí o **posílenou přítomnost, ale bez stálých základen**. Tento pohled sdílela i německá ministryně obrany Ursula von der Leyen, podle které odstrašení Ruska není otázkou stálých základen, ale chytrých pohybů.²⁸

K této straně se přiklonil i **generál Petr Pavel**, předseda vojenského výboru NATO, který v nových základnách sice spatřuje akt politického odstrašení, ale pouze s malou přidanou hodnotou v ohledech taktiky. Moderní válečnictví je dle něj spíše o schopnosti prokázat sílu v různých oblastech a úrovních. Stálé základny tak mohou být považovány jen za další položku na seznamu cílů nepřítele.²⁹

Proti takovému rozhodnutí se ohradil polský ministr zahraničí Witold Waszczykowski poukazující na **užívání dvojího metru při zajišťování bezpečnosti u západních a východních členů NATO**. Od blížícího se summitu NATO ve Varšavě tak pro Polsko očekává změnu stávajícího rozhodnutí, dle kterého by dostatečnou zárukou udržení stability Polska či Pobaltí vůči Rusku měla být alianční Síla rychlé reakce.³⁰

Odmítnutí stálé základny pro Polsko ze strany vedoucích struktur NATO se pravděpodobně vztahuje k již zmíněnému **aliančnímu závazku vůči Rusku z roku 1997**, který **zapovídá trvalé umístování bojových sil ve východní Evropě**. Dle mnohých je ale tento závazek **předmětem interpretace**. Tomu napovídá i rozhodnutí z února 2015 o **zřízení sítě malých řídicích středisek NATO ve východní Evropě**, která by v případě ohrožení Ruskem byla schopna rychle posílit přítomnost spojenců v regionu.³¹

Centra byla do plného provozu uvedena loni v září. Tyto **integrační týmy** (NATO Force Integration Units – NFIUs) tvořené asi 40 jednotkami mají sloužit mimo jiné jako **plánovací a koordinační střediska pro manévry aliančních sil velmi rychlé reakce** (VJTF). Současně by velitelství měla vyjadřovat podporu východním členům NATO obávajícím se velmocenských ambicí Ruska. Dle aliančních špiček je zřizování těchto středisek stále ještě **v souladu se zmíněným Zakládajícím aktem NATO-Rusko**.³²

Další dvě takováto střediska byla na podzim 2015 **naplánována pro Maďarsko a Slovensko**.³³ Opakovaně bývá **zdůrazňováno**, že tyto integrační týmy nejsou bojovými jednotkami či vojenskými základnami, ale jde o týmy plánovačů, kteří se v době míru podílí na plánovacích aktivitách a v době ohrožení usnadní případné přijetí posil ze strany NATO pro danou členskou zemi.

Polsko by ale i přes nepřítomnost stálé základny mohlo být vnímáno jako **garant regionální bezpečnosti** v oblasti Pobaltí. Země má největší armádu v regionu, splňuje 2% hranici výdajů na obranu ze svého HDP a věnuje se modernizaci své armády. **V polském Štětíně** navíc již od roku 1999 **sídlí Vícenárodní sbor Sever-východ**, na jehož zřízení se vedle Polska podílelo i Dánsko a Německo.³⁴

II. Hlavní velitelství v evropské části NATO

V řadě dalších evropských měst členských států NATO **lze nalézt** velitelství různých určení. **Nejvyšší velitelství spojeneckých sil v Evropě** (SHAPE) sídlí v belgickém Monsu a je zodpovědné za plánování a vedení vojenských operací. V nedalekém Chievre se pak nachází americká vzdušná základna.³⁵

Dále lze v Evropě nalézt **dvě velitelství spojeneckých sil**. První z nich v nizozemském Brunssunu dlouhodobě zajišťuje misi v Afghánistánu. Druhé velitelství sídlí v italské Neapoli a zajišťuje mise v Kosovu a podporu misí v Africe. Pod dané velitelství spadají základny v makedonské Skopje, v Sarajevu (Bosna a Hercegovina), vojenská kancelář v srbském Bělehradě a velitelství v řecké Larisse.³⁶

Další velitelství se orientují na jednotlivé složky vojenských sil. V britském Northwoodu se nachází **Velitelství spojeneckých námořních sil** (MARCOM), v německém Ramsteinu sídlí Velitelství spojeneckých vzdušných sil (AIRCOM) a konečně **Pozemní spojenecké velitelství NATO** (LANDCOM) řídí pozemní síly z tureckého Izmiru.³⁷

Zmíněna by také měla být **velitelství jednotek rychlého zásahu**, která se vedle polského Štětína nachází v Innsworth-Gloucesteru (Velká Británie), Štrasburku (Francie), Lille (Francie), Münsteru (Německo), Miláně (Itálie), Valencii (Španělsku), Soluni (Řecko) a Istanbulu (Turecko).³⁸

4. Cvičení

Cvičení jsou obecně využívána k testování připravenosti, schopnosti nasazení a k prověřování logistických a bojových dovedností. Mohou být prezentována jako demonstrace síly a odhodlání bránit území daného státu či zájmy spojenců a partnerů. Jejich účel může být také zneužit k zastrašování či zamaskování útočné operace. Vojenská cvičení nemusí být ani tak indikátorem vojenské připravenosti a schopnosti, jako spíše důkazem vážnosti záměru. Působí tedy také do velké míry symbolicky.

Od ruské anexe Krymu na jaře 2014 se spojenci z NATO v reakci na ruskou mocenskou politiku účastní **cvičení ve vyšší míře než v předchozích letech. Na Summitu NATO ve Walesu v září 2014 byl odsouhlasen Akční plán připravenosti** (Readiness Action Plan (RAP), který má umožňovat velmi rychlé vojenské reakce na případné ohrožení některého člena Aliance. Kromě již zmíněných VJTF například plán počítá s intenzivnějšími cvičeními spojeneckých jednotek.

Otázkou je, zda by aplikace Akčního plánu připravenosti byla v případě potřeby dostatečná. **Analytici z Brent Scowcroft Center on International Security upozorňují na propast mezi cvičeními Aliance a Ruska.** Ačkoliv summit ve Walesu zintenzivnil cvičební režim, **alianční manévry se svou velikostí zdaleka nemohou rovnat těm, které pořádá Rusko.**³⁹

Znepokojivou skutečností je také Putinovo využívání cvičení k zastrašování sousedů. Například v prosinci 2014 Kreml zahájil, a to bez jakéhokoli upozornění NATO, cvičení v Kaliningradě, ruské enklávě mezi Polskem a Litvou.⁴⁰ Toto cvičení především demonstrovalo **velmi rychlou schopnost mobilizace ruských jednotek.** Takovýto rychlý útok by byl schopen dosáhnout omezeného územního zisku dříve, než by vedoucí struktury NATO vůbec zvládly dát pokyn k jakékoli akci.

Přehled nepoměru velikosti mezi cvičeními NATO a Ruska ilustruje níže přiložený Graf č. 1. Ten jasně ukazuje, že zatímco **Rusko** (značené červeně) **bylo schopné realizovat cvičení na svých západních hranicích s nasazením 65–160 tisíci jednotek**, cvičení NATO a jeho členských států jen v některých případech překročilo v nasazení jednotek desetitisícovou hranici.

Pro Alianci bylo za poslední dekádu největším cvičením Trident Juncture na podzim 2015. Ve Španělsku, Portugalsku a Itálii se odehrávaly manévry na zemi, na moři i ve vzduchu, k čemuž byli přizváni pozorovatelé z Ruska. Cvičení na jihu Evropy se včetně zapojení AČR účastnilo **36 tisíc vojáků**, 230 různých vojenských jednotek, 140 letounů a 60 plavidel. Srovnatelně rozsáhlé cvičení podnikli spojenci naposledy v roce 2002. Do cvičení **Strong Resolve** v Norsku a Polsku se tehdy zapojilo 40 tisíc vojáků.⁴¹

Graf č. 1: Srovnání množství jednotek v důležitých cvičeních NATO a Ruska



Zdroj: [Atlantic Council](#)

I. Přehled klíčových cvičení NATO v roce 2015

Tabulka č. 1: Přehled klíčových cvičení NATO v roce 2015

Cvičení	Termín	Oblast konání
Dragoon Ride	20. 3. – 1. 4.	ČR, Německo, Litva, Lotyšsko, Estonsko, Polsko
Joint Warrior	11. – 23. 4.	Severní Atlantik
Dynamic Mongoose	4. – 15. 5.	Pobřeží Norska u Severního moře
Steadfast Javelin	4. – 15. 5.	Estonsko
Arctic Challenge	25. 5. – 5. 6.	Norsko, Finsko, Švédsko
BALTOPS 2015	5. 6. – 20. 6.	Baltské moře a pobřeží Polska
Sabre Strike 15	8. – 19. 6.	Estonsko, Litva Lotyšsko, Polsko
Noble Jump	10. – 21. 6.	Polsko
Trident Joust 15	17. – 28. 6.	Bulharsko, Rumunsko, Itálie
Agile Spirit 2015	8. – 22. 6.	Gruzie
Trident Juncture 2015 – Jointex 15	21. 10. – 6. 11.	Španělsko, Portugalsko, Itálie
Cyber Coalition 2015	16. – 20. 11.	Estonsko

Zdroj: nato.int

Z klíčových cvičení Aliance v roce 2015 bude českému prostředí pravděpodobně nejznámější **Dragoon Ride** neboli Jízda dragounů, která během průjezdu ČR vzbudila nebývalý zájem veřejnosti i médií. Cvičení vedené Spojenými státy mimo jiné demonstrovalo **schopnost NATO rychle přesunout vojenské síly k hranicím Aliance a pevnost závazků USA ke spojencům v NATO**.

Obecně je patrné, že **větší část cvičení se soustředila k východním hranicím NATO** do zemí sousedících nebo geograficky blízkých Rusku. Vůbec **největším pozemním cvičením** v oblasti Pobaltí v roce 2015 bylo cvičení **Steadfast Javelin** (Pevný oštěp), kterého se účastnilo celkem 13 tisíc jednotek z Estonska, Lotyšska, Polska, Německa, Belgie, Nizozemí, Spojeného království a USA.

V oblasti Pobaltí se loni dále odehrálo **největší námořní cvičení BALTOPS 2015**. Každoročních manévřů v Baltském moři se v předchozích ročnících pravidelně účastnilo Rusko, v roce 2015 vzhledem k napjatým vztahům s Aliancí nikoliv.

Za zmínku stojí také červnové cvičení **Noble Jump** (Vznešený skok) v Polsku, které poprvé **ověřovalo koncept a nasazení Sil velmi rychlé reakce (VJTF)**. „Vznešeného skoku“, který je součástí větší série cvičení **Allied Shield** (Spojenecký štít), se vedle ČR účastnilo Polsko, Německo, Nizozemí a Norsko.

II. Přehled klíčových cvičení NATO pro rok 2016

Tabulka č. 2: Přehled klíčových cvičení NATO v roce 2016

Cvičení	Termín	Oblast konání
Dynamic Manta	22. 2. – 4. 3.	Iónské moře
Cold Response	17. – 28. 3.	Norsko
Brilliant Jump Alertex 16	1. – 10. 4.	Spojené království, Španělsko, Polsko, Albánie
Steadfast Alliance	18. – 29. 4.	Různé lokace
Flaming Sword	1. – 20. 5.	Litva, Lotyšsko
Brilliant Jump Deployex 16	17. – 26. 5.	Polsko
Sabre Strike	2. – 14. 6.	Estonsko, Litva, Lotyšsko
BALTOPS 16	3. – 26. 6.	Baltské moře
Anakonda	7. – 17. 6.	Polsko
Dynamic Mongoose	20. 6. – 1. 7.	Severní moře

Zdroj: nato.int

Z plánovaných cvičení NATO pro rok 2016 je poměrně viditelné cvičení **Brilliant Jump**, přičemž se jeho první fáze uskutečnila již začátkem dubna jako první ze série čtyř cvičení testujících **Síly rychlé reakce NATO** (NATO Response Force – NRF). Testem obecně prochází **Akční plán připravenosti** a jeho základní prvky, včetně struktury velení NATO (NATO Command Structure – NCS) a řady velitelství po Evropě. Druhá fáze Brilliant Jump probíhá v druhé půli května a testuje schopnost Sil velmi rychlé reakce (VJTF) k rychlému přesunu do zasažené oblasti.

Již předtím, v první půlce května, se v Pobaltí odehrálo **pravidelné rozsáhlé cvičení speciálních sil Flaming Sword** (Planoucí meč), které prověřuje interoperabilitu mezi jednotkami různých států.

Účastnila se například i Ukrajina. Z oblasti Pobaltí se však letos do českého povědomí pravděpodobně nejvíce dostane červnové cvičení **Sabre Strike**. **Koncem května se na něj bude přes území ČR přesouvat konvoj z bavorské základny**. Cílem cvičení je **prověřit schopnosti vzájemné spolupráce mezi NATO a partnery**. Kromě zemí Pobaltí se ho účastní Polsko, Spojené Království, USA a Kanada.

Téměř paralelně bude v Baltském moři probíhat každoroční cvičení **BALTOPS**, které **prověřuje interoperabilitu na zemi, na moři a ve vzduchu**. Na červen je také naplánované cvičení **Anakonda** v Polsku, které bude **největším aliančním cvičením tohoto roku**. Operací na zemi a ve vzduchu se zúčastní celkem 25 tisíc jednotek z 16 členských států.

5. Mise NATO v Evropě

Po konci studené války, kdy si NATO muselo aktualizovat účel své další existence, vzrůstalo tempo a různorodost misí, ve kterých se Aliance angažovala. Od propuknutí ruko-ukrajinského konfliktu v roce 2014 například NATO přijalo mimořádná opatření pro ochranu svých spojenců, mezi která patří i **střežení vzdušného prostoru – tzv. Air Policing**. Tyto mírové mise pomáhají Alianci **detekovat, sledovat a identifikovat všechna narušení leteckého prostoru a přijímat příslušná opatření**.⁴²

[Air Policing](#) je jednou ze tří stálých sil NATO v aktivní službě, které přispívají ke kolektivní obraně členů Aliance. Patří sem také námořní síly NATO, stejně jako integrovaný systém protivzdušné obrany na ochranu proti útokům z nebe, který rovněž obsahuje systém protiraketové obrany. Alianční stíhačky hlídají vzdušný prostor těch spojenců, kteří je ve svém arzenálu nemají.

Od roku 2014 NATO čtyřnásobně navýšilo počet stíhaček nad vzdušným prostorem Pobaltí. Zároveň byl zaznamenán nejen **nárůst ruské vojenské vzdušné aktivity** v těsné blízkosti s hranicemi Aliance, ale i změna povahy těch akcí, které jsou nyní asertivnější a frekventovanější. Již [za rok 2014](#) byla **ruská vojenská přítomnost u hranic Pobaltí** zaznamenána více než 150krát, což bylo **čtyřikrát více než v roce 2013**.⁴³

[V roce 2015](#) pak alianční letouny střežící vzdušný prostor baltských států vzlétly k ruským letadlům více než 160krát.⁴⁴ Letos lze očekávat [další nárůst](#) s ohledem na to, že **během letošního jara startují spojenecké stíhačky kvůli ruskému „broušení“ aliančního vzdušného prostoru téměř denně**.⁴⁵

Rusové při letech do své enklávy Kaliningradu nebo zpět do Ruska několikrát nedodrželi letový plán nebo ho vůbec neměli, neměli zapnutý palubní transpondér či nekomunikovali se střediskem řízení letového provozu.⁴⁶ Toto ruské jednání představuje vzhledem k napjatým vztahům s Aliancí naprosto zbytečný hazard a lze jedinečně očekávat, že **s blížícím se summitem NATO ve Varšavě bude podobných provokací přibývat**.

Z další [současných misí](#) NATO v Evropě lze dále zmínit **KFOR** v Kosovu, kde si NATO stále udržuje přibližně 4 800 jednotek pro uchovávání míru vydobytého před 15 lety. Zároveň pokračuje mise **Active**

Endeavour ve Středomoří, která je od událostí 11. září zaměřena na detekování a odstrašování teroristických aktivit. ⁴⁷

6. Závěr

S ohledem na rusko-ukrajinský konflikt a potenciální ohrožení východoevropských členů NATO ruskou mocenskou politikou se NATO v Evropě adaptuje na nové bezpečnostní prostředí. Tato adaptace znamená intenzivnější cvičení, zřizování základen či celkové posilování přítomnosti a viditelnost spojeneckých sil ve střední a východní Evropě.

Na konci května tak ČR například opět zaznamená průjezd amerického konvoje cestou z bavorské základny na cvičení Sabre Strike v Pobaltí. Měsíc poté se do českého veřejného povědomí dostane i nadcházející červencový summit NATO ve Varšavě, kde se bude například rozhodovat o nasazení mnohonárodnostních sil ve východní části Aliance.

S ohledem na Zakládající akt NATO-Rusko z roku 1997 se však NATO nadále brání stálé vojenské přítomnosti ve svém východním křídle, a to i přes naléhání Polska a států Pobaltí, které se mocenských ambicí Kremlu obávají nejvíce. Jelikož ale jednotlivé body aktu mohou být předmětem rozdílných interpretací, dle aliančních špiček je ve východní Evropě stále prostor například pro zřízení sítě malých řídicích středisek NATO, rotující brigády, Air Policing či intenzivní spojenecká cvičení.

Snahy Aliance přizpůsobit se novému bezpečnostnímu prostředí ve východní Evropě se však při porovnání spojeneckých a ruských manévřů zdají být takřka trpasličí. Rusko nejenže opakovaně podniká hazardní provokace na hranicích s NATO, ale při svých vojenských cvičeních prokazuje schopnost ve velmi krátkém čase mobilizovat obrovské množství jednotek. V případě reálné bojové akce by tímto způsobem Rusko bylo schopné obsadit kus území Pobaltí dříve, než by se vedoucí struktury Aliance vůbec stihly sejít v Bruselu k projednání a odsouhlasení potřebných kroků.

Skvělou příležitost k potřebné změně fungování a vyšší operabilitě Aliance nabídne nadcházející summit NATO ve Varšavě. Bude jedině dobře, pokud si zde také evropští spojenci NATO jen utvrdí stále přítomnou potřebu vlastní aktivizace, která obnáší i vyčleňování vyšších výdajů na obranu. Již několik posledních let sice lze pozorovat ustalování poklesu výdajů na obranu u Západu a dokonce i významný nárůst těchto výdajů u zemí sousedících a geograficky blízkých Rusku, avšak vývoj za východními hranicemi NATO může napovídat, že toto tempo není dostatečné.

-
- ¹ Česká televize. *Koncem května projede Českem další americký konvoj – připojí se i česká technika*. Accessed 2016-05-15. <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1752505-koncem-kvetna-projede-ceskem-dalsi-americky-konvoj-pripoji-se-i-ceska-technika>
- ² 2d Cavalry Regiment Public Affairs. *Saber Strike 16 and Dragoon Ride II*. Accessed 2016-05-15. https://www.army.mil/article/165898/Saber_Strike_16_and_Dragoon_Ride_II/
- ³ US Army Europe. *Operation Atlantic Resolve*. Accessed 2016-05-14. <http://www.eur.army.mil/atlanticrosolve/>
- ⁴ Ministerstvo obrany ČR. *Přesun amerického vojenského konvoje na cvičení v Maďarsku*. Accessed 2016-05-13. <http://www.mocr.army.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/presun-americkeho-vojskeho-konvoje-na-cviceni-v-madarsku-113731/>
- ⁵ Natoaktual.cz. *Speciál: Summit NATO ve Varšavě 2016*. Accessed 2016-05-16. http://www.natoaktual.cz/special-summit-nato-ve-varsave-2016-dga-na-zpravy.aspx?c=A160405_144542_na_zpravy_m02
- ⁶ EurActiv.com. *US to step up NATO presence in wake of 'aggressive Russia'*. Accessed 2016-05-15. <http://www.euractiv.com/section/global-europe/news/us-to-step-up-nato-presence-in-wake-of-aggressive-russia/>
- ⁷ EurActiv.com. *Russian jets make 'simulated attack' passes near US destroyer in Baltic Sea*. Accessed 2016-05-13. <http://www.euractiv.com/section/global-europe/news/russia-jets-make-simulated-attack-passes-near-us-destroyer-in-baltic-sea/>
- ⁸ U.S. Department of State. *Agreement Between the Government of The United States of America and the Government of The Union of Soviet Socialist Republics on the Prevention of Incidents On and Over the High Seas*. Accessed 2016-05-14. <http://www.state.gov/t/isn/4791.htm>
- ⁹ Shlapak, D. A.; Johnson, M. *Reinforcing Deterrence on NATO's Eastern Flank*. RAND Corporation. Accessed 2016-05-13. http://www.rand.org/pubs/research_reports/RR1253.html
- ¹⁰ Borger, J. *Nato-Russia Council talks fail to iron out differences*. The Guardian. Accessed 2016-05-15. <http://www.theguardian.com/world/2016/apr/20/nato-russia-council-talks-fail-iron-out-differences-jens-stoltenberg>
- ¹¹ EurActiv.com. *US to step up NATO presence in wake of 'aggressive Russia'*. Accessed 2016-05-15. <http://www.euractiv.com/section/global-europe/news/us-to-step-up-nato-presence-in-wake-of-aggressive-russia/>
- ¹² Chivvis, C. S. *The Baltic Balance: How to Reduce the Chances of War in Europe*. Foreign Affairs. Accessed 2016-05-13. <https://www.foreignaffairs.com/articles/baltics/2015-07-01/baltic-balance>
- ¹³ Barnes, J. E.; Troianovski, A. *NATO Allies Preparing to Put Four Battalions at Eastern Border With Russia*. The Wall Street Journal. Accessed 2016-05-16. <http://www.wsj.com/articles/nato-allies-preparing-to-put-four-battalions-at-eastern-border-with-russia-1461943315>
- ¹⁴ NATO. *Founding Act on Mutual Relations, Cooperation and Security between NATO and the Russian Federation signed in Paris, France*. Accessed 2016-05-16. http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_25468.htm
- ¹⁵ Chivvis, C. S. *The Baltic Balance: How to Reduce the Chances of War in Europe*. Foreign Affairs. Accessed 2016-05-13. <https://www.foreignaffairs.com/articles/baltics/2015-07-01/baltic-balance>
- ¹⁶ Judson, J.; Mehta A. *US Army Pivot to Europe*. Defense News. Accessed 2016-05-15. <http://www.defensenews.com/story/defense/land/weapons/2016/02/14/us-army-pivots-europe/80284042/>
- ¹⁷ Ibid.
- ¹⁸ The White House. *Remarks by President Obama to the People of Estonia*. Accessed 2016-05-14. <https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2014/09/03/remarks-president-obama-people-estonia>
- ¹⁹ EurActiv.com. *Clinton: Europe must do more to 'share burden' of counterterrorism with US*. Accessed 2016-05-15. <http://www.euractiv.com/section/global-europe/news/clinton-europe-must-do-more-to-share-burden-of-counterterrorism-with-us>
- ²⁰ Ibid.
- ²¹ SIPRI. *5 Apr. 2016: World military spending resumes upward course, says SIPRI*. Accessed 2016-05-14. <http://www.sipri.org/media/pressreleases/2016/milex-apr-2016>
- ²² Ibid.
- ²³ SIPRI. *SIPRI Military Expenditure Database*. Accessed 2016-05-14. http://www.sipri.org/research/armaments/milex/milex_database

- ²⁴ SIPRI. 5 Apr. 2016: World military spending resumes upward course, says SIPRI. Accessed 2016-05-14. <http://www.sipri.org/media/pressreleases/2016/milex-apr-2016>
- ²⁵ NATO. Key missile defence site declared operational. Accessed 2016-05-14. http://nato.int/cps/en/natohq/news_130721.htm?selectedLocale=en
- ²⁶ Ibid.
- ²⁷ Natoaktual.cz. Kvůli agresi Ruska chceme u nás síly NATO natrvalo, naléhá Polsko. Accessed 2016-05-15. http://www.natoaktual.cz/polsko-chce-posily-z-nato-0yc-/na_zpravy.aspx?c=A160119_104808_na_zpravy_m00
- ²⁸ Rettman, A. US and Germany say No to Poland on Nato base. EU Observer. Accessed 2016-05-14. <https://euobserver.com/foreign/133084>
- ²⁹ Ibid.
- ³⁰ Ibid.
- ³¹ SHAPE. NATO Force Integration Units are off to a busy start. Accessed 2016-05-15. <https://shape.nato.int/2016/nato-force-integration-units-are-off-to-a-busy-start>
- ³² Ibid.
- ³³ NATO. Readiness Action Plan. Accessed 2016-05-15. http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_119353.htm
- ³⁴ SHAPE. Change of Command at Multinational Corps Northeast in Poland. Accessed 2016-05-16. <http://www.shape.nato.int/change-of-command-at-multinational-corps-northeast-in-poland>
- ³⁵ Priknerová, L.; Zenkner, P. Kde jsou velitelství NATO v Evropě? Euroskop.cz. Accessed 2016-05-16. <https://www.euroskop.cz/46/24709/clanek/kde-jsou-velitelstvi-nato-v-evrope/>
- ³⁶ Ibid.
- ³⁷ Ibid.
- ³⁸ Ibid.
- ³⁹ Brzezinski, I. J.; Varangis, N. The NATO-Russia Exercise Gap. Atlantic Council. Accessed 2016-05-15. <http://www.atlanticcouncil.org/blogs/natosource/the-nato-russia-exercise-gap>
- ⁴⁰ Ibid.
- ⁴¹ Natoaktual.cz. Největší cvičení NATO začíná. Na jihu Evropy je 36 tisíc vojáků. Accessed 2016-05-14. http://www.natoaktual.cz/nejvetsi-manevry-nato-startuji-dnk-/na_zpravy.aspx?c=A151019_144112_na_zpravy_m00
- ⁴² NATO. Operations and missions: past and present. Accessed 2016-05-17. http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_52060.htm
- ⁴³ SHAPE. Enhanced NATO Air Policing Patrols Baltic Airspace. Accessed 2016-05-17. <https://www.shape.nato.int/enhanced-nato-air-policing-patrols-baltic-airspace>
- ⁴⁴ Natoaktual.cz. Litva: Alianční letouny v roce 2015 vzlétaly při poplachu častěji než v roce 2014. Accessed 2016-05-17. http://www.natoaktual.cz/litva-aliancni-letouny-v-roce-2015-vzletaly-pri-poplachu-casteji-nez-v-roce-2014-1bz-/na_media.aspx?c=A160106_164824_na_media_m02
- ⁴⁵ Natoaktual.cz. Alianční stíhačky v Pobaltí startují kvůli Rusům téměř denně. Accessed 2016-05-17. http://www.natoaktual.cz/aliancni-stihacky-v-pobalti-startuji-kvuli-rusum-temer-denne-pts-/na_media.aspx?c=A160503_144217_na_media_m02
- ⁴⁶ Ibid.
- ⁴⁷ NATO. Operation Active Endeavour. Accessed 2016-05-17. http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_7932.htm

© **Evropské hodnoty z.s. 2016**

Think-tank Evropské hodnoty je nevládní odborná instituce bránící liberální demokracii.

Naší vizí je svobodné, bezpečné a prosperující Česko ve střední Evropě, která je pevnou součástí Západu.

Pomáháme čelit agresivním režimům, radikalizaci uvnitř společnosti, šíření autoritářských tendencí a extrémistických ideologií včetně islamismu.

Politikům předkládáme odborná doporučení a systematicky sledujeme a hodnotíme jejich práci. Za základní prvky vysoké politické kultury považujeme aktivní občany, zodpovědné politiky a soudržnou společnost, která sdílí hodnoty svobody a demokracie.

Od roku 2005 se jako nevládní nezisková organizace, která není spojena s žádnou politickou stranou, věnujeme výzkumné a vzdělávací činnosti. Vedle vydávání odborných publikací a komentářů pro média, pořádáme konference, semináře a školení pro odbornou i širší veřejnost. Na svých akcích zprostředkováváme dialog mezi politiky, odborníky, novináři, podnikateli i studenty.

THINK-TANK EVROPSKÉ HODNOTY

Vlkova 36, 130 00 Praha 3

info@evropskehodnoty.cz

www.evropskehodnoty.cz

facebook.com/Evropskehodnoty